Fal Uzmanları

Böylesine karmaşık bir alanda, çok sayıda kişi uzmanlaşmıştır. Bunların pek çoğu Babil kökenlidir ve terminolojiyle birlikte bu meslek isimleri de Hititçeye girmiştir. Bu meslek grupları şunlardır: ^{LÚ}HAL “kâhin, sihirbaz, ciğer ve talih falcısı”, ^{LÚ}MUŠEN.DÙ, ^{LÚ}IGI.MUŠEN “kuş yakalayıcısı, falcısı”, ^{SAL}ENSI “kadın rüya falcısı, kâhin”, ^{LÚ}AZU “doktor, ciğer falcısı”, ^{SAL}ŠU.GI “yaşlı kadın, falcı, talih falcısı, yılan falcısı, büyücü”, ^{LÚ}AŠĪPU “büyü uzmanı”.

Doğal İşaretler

Etobur bir varlık olarak yaratıldığı tarih öncesi çağlardan beri avcılık ve devşiricilikle beslenen insan, hayvanların iç organlarıyla haşır neşir olmuştu. Karaciğer, bağırsak, böbrek, dalak ve işkembedeki sıra dışı şekilleri görebiliyordu. İşte omen, en başta bu hayvan ahşasının araştırılıp yorumlanmasıyla (haruspex) uğraşır. Bunun yanında, insan ve hayvanların eksik doğum yapmalarını ve yer ve gökte cereyan eden çeşitli olayları tanrılar tarafından verilmiş ikaz işaretleri olarak algılar ve yorumlar. Kâhinlerin yüzyıllar boyu süren uğraşıları sonucu Babil’de kendiliğinden ortaya çıkabilecek tüm doğa olayları bütün ayrıntılarıyla birlikte gözlemlenmiş, falcılık açısından yorumlanmış ve envanterleri çıkarılmıştır. Sonuçta ortaya kanonik el kitapları çıkmıştır ve Hititler bunları ya olduğu gibi almışlar, ya da Hititçeye tercüme etmişlerdir. “Eğer bir kadın” (šumma sinništu) ve “Eğer bir eksik doğum” (teratolojik omen olarak šumma izbu) diye başlayan doğum fallarında olduğu gibi, Boğazköy’de ele geçen tabletler Babil’de kaybolmuş olanları tamamlar niteliktedir.

Hitit falcılığı sürekli olarak soruları, olayları güncel tutar, ortaya çıkabilecek her durumda ve her türden yeni sorulara fal aracılığıyla cevap arayabilecek yapıda, yani dinamikken, Babil’de bu yoktur, her şey kalıplaşmıştır, statiktir. Hititli her bireysel durum için bir koyun kesmiş ve pratik çözüm aramışken, Babil’de bu durum sabitleşmiştir. Bir bakıma Babillinin tek bir koyunla yaptığı işi, Hititli yüzlerce koyun keserek halledebilmiştir. Acaba Hitit falcılığı da Babil’deki gibi

binyıllarca sürmüş olsaydı, böyle mi olurdu, kanonlaşır mıydı, bilemiyoruz. Her iki sistemde de Hellenistik ve Roma Dönemi Batı ve Güney Batı Anadolu'sunda Delphi'de fala baktırma lüksünden yoksun fakirlere hizmet veren "ticarî" amaçlı "halk falcılığı" yoktur. Babil falcılığı sokaktaki insanın sorunlarıyla da ilgilenirken, Hititlerde bu yoktur. Unutmayalım ki, tıpkı büyücülük gibi Hattuša'da fala baktırmak sıradan insanların ödeyemeyecekleri kadar çok pahalıydı. Babil dünyasının korku, endişe, belirsizlik, cin, peri, kötü ruh, demonlarla doluyken, Anadolu insanı çok daha aydınlanmıştır. Hititlerin üstünlükleri, yapmacık fal dediğimiz ve yerli Anadolu kökenli olan branşta, bilhassa "talih ve kuş falları" ve Hurri etkisiyle doğan "yılan falı"nda kendisini gösterir. Hitit falcıları Babil ciğer falını öğrenmekte epeyce zorlanmış olacaklar ki, Babilli meslektaşlarının ezbere bildikleri ayrıntıları somutlaştırabilmek için çok sayıda ciğer modelleri yapmışlardır. Boğazköy kazılarında bu modellerden çok bulunmuştur. Unutmayalım, bu modeller Etrüsk Piancenza bronz ciğer modelinden 1200 sene daha eskidir!

(Kaynakça: Ahmet Ünal, Hitit Falcılığı, Aktüel Arkeoloji)